

YAVUZ SULTAN SELİM'İN ŞAM'DAKİ VAKFİYESİ

Dr. Mehmet İNBAŐI*

Bu alışmada, Yavuz Sultan Selim'in (1512-1520) Şam'da yaptırdığı cami, türbe ve imarete ait bir vakfiye incelenmiştir. Bahsedilen bu vakıf müessesesi, 927/1518'de Muhyiddin-i Arabî için yapılmıştır. Bununla ilgili olarak İbrahim Ceylan'ın da bir çalışması vardır¹. İncelenecek olan vakfiye ile Ceylan'ın üzerinde çalıştığı vakfiye, muhteva olarak aynı olmakla birlikte, Şekil bakımından farklılıkları vardır. Bir de Ceylan, vakfiye hakkında Osmanlı kaynaklarında belirtilen bilgilere değinmemiş sadece Arap kaynaklarından özellikle de İbni Tulun'un eserlerinden faydalanmıştır. Dolayısıyla incelediğimiz vakfiye ile birlikte Osmanlı kaynaklarında yer alan bilgilerin de ilavesiyle bu çalışmanın tamamlanacağı kanaatindeyiz.

Ceylan'ın incelediği Vakfiye Topkapı Sarayı Emanet Hazinesi 3031 numarada kayıtlı olup 25 sayfadır. Arapça olan vakfiyenin 1589'da Kâtip Zeyneddin tarafından kaleme alındığı belirtilmiştir. Tarafımızdan tetkik edilen vakfiye ise, İstanbul'da Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kamil Kepeci Tasnifi'nde Haremeyn Mukataası'nda 3361 numarada kayıtlıdır². 8 sayfa olup Arapça'dır. İncelediğimiz vakfiyenin sonunda 924 / 1518 yılında yazıldığı ve Evâhir-i Rebiü'l-ahir 974 / 3-13 Kasım 1566 tarihinde yenilendiği belirtilmektedir. Dolayısıyla Ceylan'ın incelediği vakfiye 1589'da tashih edilen vakfiye iken, tetkik ettiğimiz vakfiye 1566 tarihinde aslına uygun olarak düzenlenmiştir. Ceylan'ın incelediği vakfiye 429 satır, incelediğimiz vakfiye ise 108 satır olup bunların benzer ve farklı tarafları burada ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bilindiği zere Yavuz Sultan Selim zamanında Osmanlı Devleti'nin doğu sınırı Fırat Nehri'ne kadar ulaşmış, Doğu Anadolu'da Osmanlı hakimiyeti tesis edilmiş, fakat Güneydoğu Anadolu hl Memlukluların elinde idi. Hicaz su yolları meselesi, Dulkadirllar üzerinde ve Çukurova'daki nüfuz mücadelesi iki devlet arasında çatışmayı kaçınılmaz hale getirmişti. Nitekim Fatih'in son seferinin Memluklular zerine olduğu bilinmektedir. II.Bayezid döneminde Osmanlı-Memluk savaşı çıkmış, ancak taraflar birbirlerine net bir üstünlük sağlayamamışlardı.

* Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

¹ İbrahim Ceylan, "Yavuz Sultan Selim'in Şam'da Yaptırdığı İlk Osmanlı Vakfı ve Vakfiyesi". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Yıl: 1986, sayı 2, Konya 1987, s.157-198.

² BOA. KKT Haremeyn Mukataası 3361

Osmanlı-Safevî mücadelesi sırasında Memluk Sultanı Kansuh Gûri'nin Şah İsmail taraftarı bir politika izlemesi, Osmanlı-Memluk mücadelesini yeniden gündeme getirmiştir. Dulkadirîliler üzerindeki hakimiyet mücadelesi ise bu rekabeti daha da artırmıştır³.

Yavuz Sultan Selim'in Suriye ve Mısır üzerine yürümesinin bir sebebi de, Memluk ülkesindeki iç durum idi. II.Bayezid dönemindeki Osmanlı-Memluk harbinin mâli yükünün altından kalkabilmek için Kansuh Gûri halka ağır vergiler yüklemiş, bu da çağdaş Memluklu müellifi İbn İyâs'ın belirttiği gibi halkın hükümdardan soğumasına sebep olmuştur⁴. Bu hoşnutsuzluk ümerayı da etkilemiş, nitekim Halep Valisi Hayırbay ve Canberdi Gazâlî Osmanlılarla ikili ilişkilere girişmişlerdi⁵.

Mısır seferi bahsedilen sebepler neticesinde, 5 Haziran 1516'da ordunun İstanbul'dan hareketiyle başlamıştır. Ordu hızla hareket edip Tuzla - İzmit - Değirmendere - Yenişehir - Kütahya - Afyon - Akşehir - Ilgın - Konya - Karapınar - Niğde - Kayseri - Sarız - Elbistan üzerinden 28 Temmuz 1516'da Malatya'ya gelmiştir. Daha sonra Antep ve Halep'e gelmiş ve 24 Ağustos 1516'da Mercidâbık denilen yerde Memluk ordusu mağlup edilip Kansuh Gûri öldürülmüştür. Osmanlı ordusu Hama ve Hums üzerinden Şam'a hareket etmiş ve şehir aman ile teslim olmuştur. Padişah Şam'ın dışında Mastaba denilen yerde otasını kurdurmuş ve 12 gün burada kaldıktan sonra 9 Ekim 1516'da Şam'a girmiştir. Osmanlı ordusu ve padişah 28 Eylül'den 16 Aralık tarihine kadar yaklaşık 80 gün Şam'da kalmıştır. Bu süre içinde gerekli hazırlıklar ve idarî düzenlemeler yapılmış, daha sonra da Mısır seferine çıkmıştır. 22 Ocak 1517'de yapılan Ridaniye Savaşı'nı Osmanlı ordusu kazanmış ve Memluklu Devleti yıkılarak Mısır Osmanlı hakimiyetine girmiştir⁶.

Yavuz Sultan Selim, sekiz buçuk ay kadar Mısır'da kaldıktan sonra, Eylül ayının 13'ünde Kahire'den ayrılarak Şam'a doğru yola çıkmıştır⁷. Padişah 21 Ramazan 923/17 Ekim 1517'de Şam civarına gelerek şehrin dışında bir çadırda kalmış, Ramazan bayramı namazını Ümeyye Camii'nde kıldıktan sonra 5 gün daha çadırda kalmış ve 22 Ekim'de Şam şehrine girerek bir saraya yerleşmiştir⁸.

Şam'da bulunduğu süre içerisinde tahrir yapılmasını emreden padişah, askeri ve idarî yönden de düzenlemelere girişmiştir. Padişahın bu sırada ilgilendiği önemli

³ Salahattin Tansel, *Yavuz Sultan Selim*. Ankara 1969, s.115-118.

⁴ Şehabeddin Tekindağ, *Fatih'ten II. Selim'e Kadar Osmanlı Tarihi*, (Yayımlanmamış Ders Notları), s. 85-96.

⁵ Yavuz Ercan, *Kudüs Ermeni Patrikhanesi*, Ankara 1988, s.4.

⁶ Tansel, *a.g.e.*, s.152-166; Ercan, *a.g.e.*, s.8-9; Şinasi Altundağ, "Selim", *İA. X*, s. 430-432.

⁷ Padişahın Kahire'den ayrılış tarihi hakkında farklı kayıtlar vardır. Celâl-zâde Mustafa, *Selim-nâme*, yay. Ahmet Uğur-Mustafa Çuhadar, Ankara 1990, s.437 22 Şa'ban 923/9 Eylül 1517 olarak göstermektedir. Aynı tarih Feridun Bey tarafından da verilmiştir. *Münseâtü's-Selâtin I*, İstanbul 1275. s.492; Ahmet Uğur bunu 26 Şa'ban /12 Eylül olarak göstermektedir. *Yavuz Sultan Selim*, Kayseri 1989. s.107.

⁸ Tansel, *a.g.e.*, s.205.

hadiselerden birisi de Muhyiddin Arabî'nin kabrinin bulunduğu Şam'ın Salihîyye bölgesinde bir külliye inşasıdır. Bununla ilgili olarak Osmanlı kaynaklarında bazı bilgiler vardır. Celâl-zâde Mustafa'nın Selim-nâme isimli eserinde; "...Cennet mekân padişah hazretleri daha önce cennet düzenli Şâm, padişâha yakışır ezici bir güç ile feth edildiğinde, hayır kurallarını yayıp, İslâm sancakları yükseltmeyi gerektiren, sonu mutlu günlerin devamına vesile olan hayır işleri binasını yükseltmekle hakikat denizi dalgıcının velîlik dairesi merkezi, yüksek makam ve yüce kerâmet sahibi, âriflerin kutlu, erenlerin öncüsü Şeyh Muhyiddin Arabî'nin nurlu mezarı üstüne türbe ve yakınında hidâyet alameti bir imaret yaptırıp, pek çok sofrâ ve deniz gibi nimetlerden genç ve ihtiyar, güçlü ve güçsüzler dertli ve kederlilerin faydalanmalarını emr etmişlerdi. O binâ tamâm olup, Muharrem ayının yirmi dördüncü günü mutluluk ve ikballe varıp, Yeni Cami'de Cum'a namazını kıldılar..." şeklinde bir bilgi yer almaktadır⁹. Benzer kayıtlar Gelibolulu Mustafa Ali ve Hoca Sadeddin Efendi tarafından da verilmektedir. Âli'de, "...Ba'dehû yine Mısır'a gelüb Şam'a vusûl bulub, dört ay mikdârı Dımaşk şehrinde temekkûn eylediler. ... Salihîyye-i Şâm-ı şerif ki, nev'an Dımaşk-ı Şam'dan munfasıl ve bağı u bostanlarına muttasıldır, anda varub şeyhü'l-ekber -kaddesallahü sırrahü'l-azhermezâr-ı münevverini ziyâret eylediler ve merkâd-ı mutahharına bir kubbe-i 'ulyâ ve imaret ile bir cami-i mu'allâ bina olunmasını, hususa kendüler Şâm-ı Şerifde iken tamam olub namâz kılınmasını buyurdılar. Fi nefsi'l-emir nice yıllar dahi itmâmı muhal olan vakf-ı murahas ve bünyan-ı muhassas birle henüz kendüler sa'adetle anda iken, encama makrûn fa'al zümresini ikişer bölük etdiler. Bir kısmına gündüzün istirahat ve gice ile hizmet ve bir kısmına onların aksince ta'yin-i vakt ile mübâşeret idüb, gice ve gündüz işletdiler. O mühimme Şahi husûle makrûn oldu. Murâd-ı şeriflerine muvaffik yapılub nihâyet buldu." şeklinde bir kayıt bulunmaktadır¹⁰. Tacü't-Tevârih'de ise, "... Padişâh Şam'da kaldığı sürece kutlu kabirleri ziyâretten geri kalmayıp her an şehri ve çevresini gezer dururdu. Saliha kasabasında olgun bilge, şeyhlerin seçkini, sakinânların önderi, hak yolcularının rehberi, Allah'ın kullarına yol gösterici, hak binasını yapanların ustası Şeyh Muhyiddin-i 'Arabî hazretlerinin nurlarla aydınlanan mezarını ziyaret ettikde, kubbesi âşıkların bağı gibi çâk, temiz yarığlarının lime lime, yırtık-pırtık olduğunu görecek gerçi, gizli hazinelerin virânelere gömüldüğün ve zengin gömülerin örenlerde saklandığın, uyanık gönüllerinde bilinmekteydi. Ama ol nurlu mezarın toz ve toprakla kaplı oluşundan huzursuz oldu. Kabrin yanı başında nurlarla aydınlanan bir cami dahi yaptırdı ki şirinlikte benzeri olmayan Şam'a güzellik katan bir binâ oldu... Bu cami'in yanında da göze hoş gelen bir zâviye yaptırdı. Müsafir ve konukların doyurulması için toy gereklerini, fakirlerin gereksinimlerini olağanüstü bir biçimde düzenletti. Bu hayır yapılarının yaşaması için sayısız köy ve kaynaklar vakfedip hayır işinin kurallarını belirlerdi. İşte ol ulu kişiyi böylece yüceltti. Anın yattığı kasabayı ta'mir ettirdi. Himmetinin uğuru ile mi'mar ile ustalar bu tasarımı kısa

⁹ *Selim-nâme*, s.439.

¹⁰ Gelibolulu Mustafa 'Âli Efendi, *Kitabü't-Târih-i Künhü'l-Ahbâr*, I.cilt II.Kısım, yay. A. Uğur-M.Çuhadar-A.Gül-İ.H.Çuhadar, Kayseri, 1997, s.1180.

zamanda gerçekleştirip bu ulu yapıyı bitirdiler. Dokuz yüz yirmi dört yılı Muharreminde dördüncü gününde ülkeler fetheden padişah o camide Cum'a namazını eda edip, Allah'a şükürünü edâ etmek için lütuf ve ihsanının çokluğu cihana yayıldı." şeklinde Yavuz'un faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir¹¹.

Bahsedilen bu kaynak eserlerde belirtilen Muhyiddin-i Arabî, İslâm dünyasında Şeyhü'l-Ekber olarak şöret bulmuş olup vahdet-i vücûd nazariyesini savunan en büyük sûfilerden birisidir¹². Asıl adı Hoca Saadeddin Efendi'nin belirttiğine göre Ebû Abdullah Muhammed b. Ali b. Ahmedü'l-'Arabî el-Mağribî el-Tâ'i el-Hâfîmî el-Endülüsî'dir¹³. 27 Ramazan 560/7 Ağustos 1165'te Endülüs'te Mursiya (Murcia) şehrinde doğmuştur. 22 Rebîü'l-âhir 638/11 Ekim 1243 tarihinde vefat etmiştir. Pek çok talebesi olup Anadolu'daki en meşhuru Sadreddîn-i Konevî'dir¹⁴.

Yavuz Sultan Selim, Şam'da Muhyiddin Arabî'nin kabrinin yerini sormuş Suriye ve Mısır alimleri onu Şeyh-i Ekfer diye hakaretle yâd etmelerine rağmen, bu büyük zâtin kabrini buldurarak türbe ve cami inşa ettirmiştir¹⁵. Kabrin tespiti hususunda Evliya Çelebi'de bir kıssa anlatılmaktadır ki bu durum kaynaklardan teyit edilememiştir¹⁶. Ancak Âlî'de, "...Hikâyet olunur ki Şâm-ı Şerifde feth olduğu tarihte, Hazret-i Şeyh-i Ekber'in mezarı şerifinde 'akit 'ilm-i cifrin mezâyâsına vâkıf bir fâzıl-ı nâdiredân-ı 'arif bulunmuş, Şehriyâr-ı cihân, ziyârete vardıkca anlarla müzahabet üzere olmuş. Cifr-i câmi' ahvalinden nice esrara 'ittilâ' kâsdına, gâh u bi-gâh mücâlesetine ruhsat verilmiş..." şeklinde ilginç bir kayıt vardır¹⁷. Cifr ilmiyle Mısır'ın ne zaman feth edileceğinin ve Şeyhin mezarının nasıl tespit edileceğinin bildirildiği kaydedilmiştir.

¹¹ Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcü't-Tevârih*, IV, yay. İ. Parmaksızoğlu, Ankara 1992, s.341-342; Ayrıca bkz. Lutfi Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, neşr. Kilisli M. Rif'at, İstanbul 1341, s. 279 not 1.

¹² Ahmed Ateş, "Muhyî'd-din Arabî", *İA. VIII*, s.533.

¹³ Lutfi Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osman*, s.279, n.1; Muhyiddin Arabî'nin en meşhur eseri *El-Futûhât El-Mekkiyye*'dir. Bu eser Türkçe olarak da yayınlanmıştır. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, *El-Futûhât El-Mekkiyye*, neşr. Nihat Keklik, İstanbul 1990.

¹⁴ A.Ateş, Muhyî'd-din Arabî, *İA. VIII*, s.533; Muhyiddin Arabî'nin düşünce ve fikirleri günümüzde de dünyanın bir çok yerinde pek çok taraftar bulmuştur. Nitekim 3-6 Ağustos 2000 tarihleri arasında İskoçya'da bir sempozyum düzenlenmiştir. "*The Spirit of the Millennium Muhyiddin Ibn Arabi Society, Seventeenth Annual Symposium, Chisholme House, Scotland, August 3rd-6th, 2000*"; Yine onun Süfilik ile ilgili eserlerinden bazıları da batı dillerine çevrilmiştir. Muhyiddin Ibn 'Arabi, *Journey to the Lord of Power: Sufi Manual on Retreat*, Seiten 1989; Onun hayatı ve fikirleri ile ilgili olarak bir çalışma daha vardır. Stephen Hirstenstain, "Muhyiddin Ibn 'Arabi: The Treasure of Compassion", *Beshara Magazine*, 12 Autumn 1990.

¹⁵ İ.Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi II*, Ankara 1984, s.295.

¹⁶ Evliya Çelebi, *Seyahat-nâme X*, İstanbul 1935, s.547, Burada "İzâcâe's-sîn dehalé's-ş-şin ezhare bi-merkadi'l-mim" lafzındaki Sin harfinin Selim'e Şin harfinin Şam'a bi-merkadi'l-mim'den de Muhyiddin'i kastettiği belirtilmektedir.

¹⁷ *Künhü'l-Ahbâr*, s.1180.

Kayıtlardan anlaşıldığına göre Mısır Seferi dönüşü 22 Ekim 1517'de Şam'a gelen Yavuz Sultan Selim, 4 ay kadar burada kalmış ve bu süre içerisinde Şeyh-i Ekber Muhyiddin Arabî'nin kabri ve camiinin yaptırılmasını emretmiştir. Belirtildiği gibi, ağaç ve taş ustaları ile diğer görevliler gece-gündüz çalışmak suretiyle Yavuz Sultan Selim Şam'da iken bu binaların yapımı tamamlanmıştır. Padişah 5 Şubat 1518'de ilk Cuma namazını da bu camide kılmıştır. Yapılan eserler içerisinde bir cami, bir türbe bir de imaret vardır.

Vakfiyenin 24 Muharrem 924/5 Şubat 1518 tarihini taşıdığı belirtilmesine rağmen¹⁸ vakfiyede 924 tarihinden başka bir kayıt yoktur.

Vakfiyede belirtilen görevlilerin isimleri ve günlük gelirleri şu şekildedir:

<u>Görevlinin Adı</u>	<u>Adedi</u>	<u>Günlük Geliri</u>	<u>Ceylan'ın Verdiği Liste</u>	
Hatip	1	5	1	5
İmam	1	5	2	5
Müezzin	4	5	1	5
Hafız	30	2	29	2
Hoca	1	3	-	-
Müteveli	1	25	1	25
Nâzir	1	5	1	5
Kâtip	1	5	1	10
Şeyh	1	5	1	5
Nakib	2	4	1	4
Bulaşıkçı	2	2	2	2
Hizmetçi	2	2	1	4
Kayyum	1	4	1	8
Kapıcı	2	3	1	3
Farraş ve Oduncu	1	4	1	4
Türbedar	1	2	1	2

¹⁸ Lütü Paşa, *Tevarih-i Âl-i Osman*, s.279, n.1. Haydar Çelebi Ruznâmesi'nden naklen 24 Muharrem 924 tarihi verilmektedir.

Vekil-i harc	1	5	1	5
Câbî	2	5	2	5
Hazinedar	1	5	1	5
Aşçı	2	5	4	5
Aşçı yardımcısı	2	3	2	3
Hammal	1	4	1	4
Ekmekçi	1	5	1	5
Fırıncı	2	3	2	3
Uncu	1	2	1	2
Kalaycı	1	5	1	5
Şeyh	-	-	1	3
Lambacı	-	-	1	4
Tuvaletçi	-	-	1	4
Temizleyici	-	-	1	2
Toplam	66	223	65	233

Burada da görüldüğü üzere incelediğimiz vakfiyede 66 görevli ve günlük 223 akçe personel gideri belirlenmiş iken Ceylan'ın verdiği rakam 65 görevli ve 233 akçedir. Ceylan'ın belirtmiş olduğu ve ikinci defa kaydedilen şeyh, lambacı, tuvaletçi ve temizleyici maalesef tespit edilememiştir. Vakıf personeline günlük olarak ödenen miktar ise tespitimize göre 223 akçedir.

İmaretin günlük masrafı ise şu şekildedir; günlük olarak 30 okka¹⁹/38.4 kg et harcanmaktaydı. Sabahleyin 2 kile²⁰/25,6 kg pirinç çorbası, yatsı vaktinde 2 İstanbul kilesi²¹/51,3 kg gendüme çorbası pişirilirdi. Her gün 100 kap yemek pişirilmekte olup bundan dolayı tuz için 22 dirhem, baharat için 2 dirhem, odun için 70 dirhem tahsis edilmişti. Zeytin için ise günlük 5 dirhem ayrılmıştı. Günde 300 ekmek pişirilmekteydi. Cuma ve mübarek gecelerde 300 kile/3848 kg pirinç harcanırdı. Yılda 900 okka/1153,8 kg bal tüketilirdi. İlave olarak Ramazan ayında 150 kile pirinç, 350 okka bal tahsis edilmişti.

¹⁹ 1 Okka = 1.282 kg idi. Walter Hinz, *İslamda Ölçü Sistemleri*, çev. Acar Sevim. İstanbul 1990, s.30.

²⁰ 1 kile pirinç 12.828 kg idi. Hinz, a.g.e., s.49.

²¹ 1 İstanbul kilesi buğday 25,656 kg idi. Hinz, a.g.e., s.49.

Dolayısıyla buradaki kayıtlardan Şam'ın Salahiye bölgesinde bulunan fakir halkın büyük ölçüde gözetildiği ve büyük tahsilatlar ayrıldığı görülmektedir.

Vakfiye ile ilgili olarak da, Ceylan'ın incelediği vakfiye ile tarafımızdan incelenen vakfiye arasında şekil bakımından farklılıklar vardır. İncelediğimiz vakfiyede Allah'a hamd, peygambere salat ve selam, vâkıf hakkında bilgi, vakfın ehemmiyetini bildiren âyet ve hadisler ile vakfın hukukî yönünü bildiren kısmı yoktur. Sadece vakfedilen arazi ve dükkanlar, vakıf görevlileri, imaretin hizmeti ve vakfedildiği tarih belirtilmiştir. Ceylan İbni Tulun'dan naklen Emeviye Camii hatibi olarak İbni Farfur adlı bir kimseyi göstermektedir ki bu şahsın kabrin yerinin tespiti sırasında Yavuz Sultan Selim'in yanında olduğunu kaydetmektedir²². İncelediğimiz vakfiyede ise, Arap Melik b. Farfurun ve Beyda b. Farfurun isimleri geçmekle²³ beraber bunların kimlikleri hakkında bilgi verilmemiş, sadece vakıf arazisinin tespiti sırasında hududu belirtmek için kullanılmıştır. Vakfiyede belirtilmemesine rağmen Ceylan, vakfın senelik gelirinin 300.000 dirhem üzerinde olduğunu kaydetmektedir. Fakat bu rakamı teyit edebilecek bir bilgi yoktur.

Aslı Arapça olan vakfiyenin tercümesi şu şekildedir:

"Bu vakfiye, merhum Sultan Selim Han'ın Şam Salahiyye'deki Vakfiyesi'dir. Bu vakfiye, sırf Allah rızası için olup Dımaşk'ın haricinde bulunan ve burada Bemenin diye meşhur olan yerdeki arazileri ve bütün köyleri;

Ve yine burada meşhur olduğundan tekrar etmeye gerek olmayan ve Tel diye bilinen köyün tamamını;

Ve burada bilindiği için yenilemeye gerek olmayan Dımaşk civarında Baharistan Zeytun diye bilinen arazinin ve köyün tamamı;

Ve burada bilindiğinden tekrar etmeye ihtiyaç olmayan Azra diye bilinen köyün ve arazinin tamamı;

Ve yine burada tekrara ihtiyaç duyulmadan Dımaşk'ın haricinde aşağı vadinin başında bulunan Yirmibir diye bilinen yerde biri çalışmaz halde ve bir de kum kırma taşı olmak üzere dört taş, anbar ve bir kum evi ve iki ahır ve samanlık ve tavlâ²⁴ ve konak bulunduran değirmen evinin tamamı;

Babü'l-ferec dahilinde bulunan ve yerleştirilmiş yedi taş, samanlık, tavla, konak, iki ahır ve anbarı ihtiva eden değirmen evinin tamamı;

Üst katta 23 ve alt katta 16 depo, bir salon bir su sarnıcı bulunduran kılınçılar hanının tamamı;

Demirköprü pazarının ve bir kaç dükkanını ve ayrıca 23 dükkan doğu tarafındakilerin hududu, kible tarafından giriş doğu tarafı nehir tamamı, kuzey

²² Ceylan, a.g.m. , s. 158.

²³ BOA. KKT. 3361, s. 1.

²⁴ At yetiştirilen yer.

tarafı Arab Melik b. Farfurun yol, batı sırasının sınırı kible tarafı yol, doğu tarafı yol, kuzey tarafı Beyda b. el-Farfurun, batı tarafı aynı şekildedir.

Adı geçen pazarın dükkanlarının sayısı ise 22'dir ve bütün dükkanlar bitişiktir.

Darbhane muallimi Yahudi sadaka ismiyle bilinen Bâbü's-sarayın bitişigindedir. Sayıları 22'dir ve hepsi ma'mur bir şekildedir.

Allan diye bilinen pazarın tamamını ve birkaç dükkanını ki bunlar 54 dükkandır.

İki dükkan depo, Kale Pazarı diye bilinen alanın tamamını, kale altında bulunan pazarın tamamını ve on dört dükkanını, dirabezni (?) ve kale diye bilinen pazarın tamamını ve 42 dükkanın tamamını ki bu dükkanlardan 13'ü haraptır;

Heyca arazisi diye bilinen yerdeki tuz ocağının tamamını, Dımaşk dahilindeki tuz ocağının tamamını, Dımaşk dahilindeki kar mukataasının tamamını ihtiva eden evkaf türlerinden birisidir.

Cami-i şerif ve matbah-ı âmirede görevlilerden isimleri yazılanlar;

Günlük 5 dirhem karşılığında bir hatip,

Günlük 5 dirhem karşılığında beş vakit namazını kıldırmak için bir imam,

Her birinin günlük 5 dirhem karşılığında müezzinlik görevi yapacak 4 kişi,

Her birine günlük 2 dirhem karşılığında her birisinin bir cüz okumasıyla her sabah namazından sonra Kuran-ı Kerim okunması için 30 kişi ve bunlara üç dirhem karşılığında bir hoca atansın.

Günlük 25 Osmanlı dirhemi karşılığında bu vakfa bir müteveli bulunsun.

Günlük 5 dirhem karşılığında bir nâzır;

Günlük 5 dirhem karşılığında bir kâtip;

Günlük 5 dirhem karşılığında yemek durumunu kontrol eden bir şeyh;

Her birine günlük 4 dirhem karşılığında ekmek ve yemek dağıtımıyla görevli iki nakib;

Her birine günlük 2 dirhem karşılığında kapları yıkamakla görevli 2 kişi;

Her birine günlük 2 dirhem karşılığında yemekleri fakirlere dağıtmak ve onlara kadar götürmek ve kapları tekrar yerine getirmekle görevli 2 kişi;

Her birine günlük 4 dirhem karşılığında camiye süpürme vesaire mutfağı ve yemek yerini temizlemekle görevli bir süpürgeci ve kayyum;

Her birine günlük 3 dirhem karşılığında 2 kapıcı;

Her birine günlük 2 dirhem karşılığında türbe hizmeti ile görevli 1 kişi tayin edilsin.

Ve vekil-i harc olan bir nefer görevli ikamet ediyordu ve ona günlük 5 dirhem ödeniyordu.

Her birine günde 5 dirhem ödenen iki vergi toplama görevlisi oturuyordu.

Ve yine günde 5 dirhem ödenen ve esnafın kumaniye hesabıyla ilgilenen bir haznedar oturuyordu.

Her birine günlük 5 dirhem ödenen ve yemek pişirmekle görevli iki aşçı;

Bu iki aşçının yanında çalışan ve her birine günlük 3 dirhem ödenen 2 işçi;

Mutfağa et taşımakla görevli bir hammala da günlük 4 dirhem ödeniyordu.

Ekmek yapmakla görevli bir ekmekçiye günde 5 dirhem;

Ekmekçilerin yanında çalışan 2 kişiye günde 3 dirhem;

Buğday unu ile ilgilenen bir görevliye günde 2 dirhem;

Bakır kazanı ve diğer kapları kalaylayan 1 kişiye günde 5 dirhem ödeniyordu.

Vakıf sahibini Allah inayetiyle kuvvetlendirsin.

Etili yemek pişirmenin şartı her gün 30 Osmanlı okkası, her sabah ve kuşluk vakti zenne (?) okkası sadaka vermekle olurdu ki her okka dört yüz dirheme tekâbüle ediyordu.

Ve yine her okka beş kısma ayrılır, her bir kısma bir kova (kap) konulurdu.

Her vakit yüz kap yemek yapılırdı, sabahleyin iki kile pirinç çorbası pişirilirdi, her kile on Osmanlı okkasına tekâbüle ediyordu.

Yatsı vakti İstanbul kilesiyle iki kile gendüme çorbası pişirilirdi. Her gün iyi kalite tuz için de 22 dirhem harcanırdı.

Yemek ve ekmek pişirmede kullanılan odun için de yetmiş dirhem harcanırdı.

Cuma geceleri ve senenin belirli mevsimlerinde belli ölçülerde acılı ve tatlı pirinç pilavı pişirilirdi. Bu pilav için yılda 300 kile pirinç gerekirdi. Bu 300 kile ise tam tamına 900 okka ederdi.

Ve yine bir yıl içerisinde 900 akçelik saf bal harcanırdı. Bu okkalar Osmanlı okkasıydı.

Ramazan ayında acılı ve tatlı 150 kilelik pirinç pilavı pişirilirdi. 150 kile fiyat bakımından 400 okkaya bedeldi.

Yine Ramazan ayında 350 okkalık bal tüketilirdi.

Zâferan (baharat) için her gün iki dirhem ödenirdi.

Zeytin ve yeşil zeytin için her gün 5 dirhem harcanırdı. İyi cins tahinden ekmek için her gün hamur yapılırdı. Bu İstanbul kilesi ile 3 kilelik bir hamurdu. Her kileyi 100 somun ekmek olacak şekilde ayırırlardı.

Hayır maksadıyla yapılan bu vakfın ücret işi tamamlanunca ve nizam altına alınunca ve adı geçen şart hüküm altına alınıp yazılınca ve teslim ve tesellüm olayı gerçekleşikten sonra açıklamalı şartnameler gereği 924 yılında yazıldı ve ikinci kez Evâhir-i R.âhir 974 senesinde nakledildi."

Vakfiyede belirtildiği gibi 924/1518 tarihinde vakfiye düzenlenmiş olup Evâhir-i R.âhir 974/3-13 Kasım 1566 tarihinde nakledilmiştir.

Sonuç olarak Yavuz Sultan Selim'in bir İslâm âlimi için tesis ettirmiş olduğu cami, türbe ve imaret için tahsis ettiği giderler burada belirtilmeye çalışılmıştır. Yavuz döneminin sosyal ve kültürel yapısını ortaya koyması bakımından önemlidir.

جميع الحائزين والخزير والبط يعرف ذلك
 سوق القلم وجميع السوق الكبار تحت القلم
 وعدة حوائثه اربعة عشر حائثا وجميع السوق
 المعروف بالدرابن وبالقلمه وعن حدائق
 اثنان واربعون حائثا ثمانية عشر خداب
 وجميع الملاحة الحائثه بارض السجاء والملاحة الحائثه
 بارض جند وجميع مقاطع النارج الداخل بومسك الطر
 الاسامى المرتبه في طباع الشريف والمطابع العامه من
 ارباب العوايف ان يرتب في خطيب وان يعرف
 في اليوم خمسة دراهم وان يرتب فيه امام راتب
 لاقامه صلوة المنسوان يعرف في اليوم خمسة دراهم
 وان يرتب فيه اربعة انغار برسم الاذنه
 وان يعرف كل واحد منهم كل يوم خمسة دراهم
 وان يرتب فيه ثلاثون نفرا من القراء يعرفه

القليل العظم كما لا كل يوم بعد صلوة العجى كل واحد
 جزء وان يعرف كل واحد منهم في اليوم دراهمات
 وان يكون لهم شيخ من عذتهم وان يعرف في اليوم
 ثلثه دراهم وان يجعل على الوفاء المبرور متولت
 وان يعرف لكل يوم خمسة وعشرون درهما عفانيا
 وان يرتب ناظره يعرف في كل يوم خمسة دراهم
 وان يرتب فيه كاتب يعرف في كل يوم عشرة دراهم
 وان يرتب فيه شيخ برسم النظر في احوال الطعام
 وان يعرف لكل يوم خمسة دراهم وان يرتب
 فيه برسم تفرقة الطعام والخبز نقيان وان يعرف
 لكل واحد منهم في يوم اربعة دراهم وان يرتب
 رسم غسال الحوائثه غفران وان يعرف لكل
 واحد منهم في يوم دراهم وان يرتب برسم
 تفرقة الطعام على الفقراء ونقله اليهم واعان الفقراء
 الى مكانها غفران وان يعرف لكل واحد منهم في كل

٦

درمهای یوم ثلثه دراهم وان برتیب حال بسم
 حل اللحم الى المطبخ وان یصرف له کل یوم اربعه دراهم
 وان برتیب خباز برسم عال الخبز وان یصرف
 له کل یوم خنده دراهم وان برتیب له اجبران
 وان یصرف کل واحد منها فی کل یوم ثلثه دراهم
 وان برتیب نفر واحد بسم در قطنه وان
 یصرف له فی کل یوم دره مان وان یصرف لیس
 القاس وللعین فی کل یوم خنده دراهم
 وشرط ایدیه الله یعنی بنم ان یطبخ من اللحم الفان
 برسم الصدقة فی کل یوم ثمانون اوقیه عما نب
 فی کل وقت من الصباح والعش اربعون اوقیه زینة
 کل اوقیه اربعه دراهم وان تقسم کل اوقیه خاتم
 بوضع کل قسم منها وعاء وان یصرف من الطعام
 فی کل وقت مائتا وعاء وان یطبخ فی صباح من الازر
 برسم الشعب کبلان زینة کل کبر عشر اوق عثمانیه

٥

دره مان وان برتیب قیم وکناس برسم کس
 لطباع وخدمت وکنس المطبخ وحال الکمال ویدف
 کل واحد فی کل یوم اربعه دراهم وبرتیب
 قید جابان وان یصرف کل واحد منها فی یوم ثلثه
 دراهم وان برتیب فیه وقاد وقراش وان
 یصرف کل واحد منها فی کل یوم اربعه دراهم
 وان برتیب نفر واحد برسم خزنة الترتیب
 وان یصرف له کل یوم دره مان وان یقام نفر واحد
 وکل خبز وان یصرف له کل یوم خنده دراهم
 وان یقام نفران جابان وان یصرف کل واحد
 منها فی یوم خنده دراهم وان یقام خازن برسم
 خنده اصناف ما یطبخ وان یصرف له کل یوم خنده
 دراهم وان برتیب طبخان برسم طبخ الطعام
 وان یصرف له کل یوم کل واحد منها خنده دراهم
 وان برتیب لیه اجبران وان یصرف کل واحد

تم لتمام امر هذا الوقف المبرور وانتظام حكم شرط المنبر
بعد التسييل والملك بلزوم بعد التسليم والتسلم على
شرايط المنفعة ثم في عام اربعه وعشرين وثمانه
وفصل ثانيا في اواخر شهر ربيع الاخر من سنة اربعه وثمانه

وان يطبخ في كل عشاء من الخنطه برسم الشوربا
كيلان ما كيلان لا يتاين عليه وان يصرف في ثمن الملائحة
كل يوم اثنتا عشرة درهما وان يصرف في الطلب
برسم الطعام ويطبخ كل يوم سبعون درهما وان
يطبخ في ليالي الجمعة والاهبار والمواسم الدارة
في السنتر من الارز المنقفل والمثلق ما يكون مبلغ
في السنة ثلثة كيلوز ومن الفخر طالع الص تعام اوقيه
ومن العسل المعنى تعام اوقيه كل ذلك بالاوقيه العمانية
وان يطبخ في شهر رمضان من الارز برسم المنقفل
وطلو مائة وخمسون كيلوز ومن الفخر اربعه اوقيه
العسل ثمانه وخمسون اوقيه ويصرف في ثمن الزعفران
كل يوم درهما وان يصرف في ثمن الزيت وطلو كل يوم
خمسة اهرم وان يطبخ برسم الخنزير في كل يوم من الطحين
الجيد ثمانية كيلوز ما كيلان لا يتاين سلف وان تقسم كل كيلوز
ما تشرى وتكون زنته كل اربعه وخمسة اهرم

